

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU. 410.019.04.2019

Pani
Marta Kondraszuk
Dyrektor
Szkoły Podstawowej
w Bezwoli
ul. Grabówka 1
21-310 Wołyń

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/19/028 „Kształcenie dzieci rodziców powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa w Bezwoli (dalej: <i>Szkoła</i> lub <i>SP</i>) ul. Grabówka 1, 21-310 Wohyń
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marta Kondraszuk — dyrektor Szkoły Podstawowej w Bezwoli od 6 maja 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki pełnili: Marta Kondraszuk — pełniąca obowiązki dyrektora Szkoły od 1 września 2016 r. do 5 maja 2018 r.; Renata Frączek — wyznaczona do zastępowania dyrektora Szkoły (w związku z nieobecnością dyrektora) kolejnymi zarządzeniami Wójta Gminy Wohyń w okresie od 9 kwietnia 2018 r. do 8 lipca 2019 r. (z przerwą w okresie od 27 października do 14 grudnia 2018 r.).
Zakres przedmiotowy kontroli	Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018–2019/2020 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Artur Bokiniec, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/168/2019 z 25 października 2019 r.

(akta kontroli tom I str. 1-13)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Szkole w niewystarczającym stopniu dostosowano kształcenie i pomoc psychologiczno-pedagogiczną do potrzeb i możliwości dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz uczniów niebędących obywatelami polskimi.

W organizacji kształcenia uczniów cudzoziemców stwierdzono nieprawidłowości polegające m.in. na: przyjmowaniu uczniów przybywających z zagranicy niezgodnie z obowiązującą procedurą, prowadzeniu dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego dla 63 dzieci cudzoziemców w wymiarze niższym niż wymagany przepisami, prowadzeniu zajęć rozwijających uzdolnienia z języka polskiego dla uczniów w grupach, przekraczających obowiązującą liczebność. Ponadto w roku szkolnym 2018/2019 nie zweryfikowano i nie wykazano w Systemie Informacji Oświatowej (dalej: *SIO*) faktycznej liczby uczniów cudzoziemców korzystających z bezpłatnej dodatkowej nauki języka polskiego, w związku z czym liczba tych uczniów została zawyżona w *SIO*.

Programy wykorzystywane w nauczaniu dzieci przybywających z zagranicy nie zostały zmodyfikowane pod względem umiejętności posługiwania się językiem polskim oraz poziomu wiedzy i umiejętności uczniów cudzoziemców. Zasady oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów cudzoziemców nie zostały uwzględnione w wewnątrzszkolnym systemie oceniania Szkoły. W przedmiotowych systemach oceniania wprowadzono zapisy dotyczące warunków i technik pracy z uczniami.

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. Dalej: *ustawa o NIK*.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

W stosunku do uczniów cudzoziemców stosowano również obniżoną skalę procentową ocen.

W latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 Szkoła nie zapewniła niezbędnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom przybywającym z zagranicy. Ze względu na niezatrudnienie psychologa i pedagoga szkolnego, nie można było w Szkole przeprowadzić rozpoznania psychologiczno-pedagogicznego ponad 128 uczniów cudzoziemców pobierających naukę w latach objętych kontrolą. Uczniom przybywającym z zagranicy zapewniono zajęcia rozwijające zainteresowania.

Uczniowie cudzoziemcy stanowili w latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 ponad połowę ogółu uczniów Szkoły. Sprawowany przez dyrektora Szkoły nadzór pedagogiczny nie obejmował problematyki związanej z ich kształceniem.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców

Opis stanu faktycznego

1.1. W kolejnych czterech latach szkolnych 2016/2017-2019/2020³ liczba uczniów przybywających z zagranicy wynosiła odpowiednio 47, 55, 35 i 38, co stanowiło 59,5%, 61,1%, 46,6% i 59,4% ogólnej uczniów w Szkole⁴. Były to wyłącznie dzieci cudzoziemców.

Dane dotyczące liczby cudzoziemców, wykazane w bazie danych SIO na dzień 30 września danego roku szkolnego, były zgodne z danymi w księdze uczniów. Liczba uczniów cudzoziemców, stanowiąca podstawę do naliczenia subwencji w zakresie dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego, według danych przedstawionych w tzw. „metryczkach subwencji oświatowej” jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej Szkołę na lata 2016–2019, wynosiła: 36 w 2016 r., 59 w 2017 r., 53 w 2018 r. i 51 w 2019 r.⁵ Z bezpłatnej dodatkowej nauki języka polskiego korzystało:

- 21 uczniów cudzoziemców w roku szkolnym 2017/2018, liczba uczniów była zgodna z danymi przedstawionymi w SIO;
- 24 uczniów w 2018/2019, tj. o czterech mniej niż wykazano w SIO (28); powyższe niezgodności mogły skutkować zawyżeniem wysokości subwencji oświatowej w kwocie 35,3 tys. zł;
- 18 uczniów w 2019/2020, tj. o pięciu więcej niż określono w SIO (13)⁶, powyższe niezgodności mogły skutkować zaniżeniem wysokości subwencji oświatowej w kwocie 45,4 tys. zł.

W subwencji oświatowej Gminy Wołyń (organu prowadzącego) kwota wynikająca z liczby uczniów korzystających z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego (wyliczona zgodnie z algorytmem zawartym w „metryczce oświatowej”) dla SP w Bezwoli wynosiła: 183,3 tys. zł w 2017 r., 247,4 tys. zł w 2018 r. i 163,5 tys. zł w 2019 r.⁷

³ Dane według SIO, na 30 września każdego roku szkolnego.

⁴ Łączna liczba uczniów w Szkole w badanych latach szkolnych wynosiła odpowiednio: 79, 90, 75 i 64.

⁵ Dane wykazane w metryczkach subwencji oświatowej Gminy Wołyń.

⁶ Ponadto trzech uczniów przybyło w październiku 2019 r. i zostało zgłoszonych do SIO oraz dwóch uczniów w listopadzie i grudniu 2019 r.

⁷ Wg metryczek subwencji oświatowej dla Gminy Wołyń: w 2017 r. finansowy standard A podziału subwencji wynosił 8.726,5 zł, a w SOB dla wagi P35 — dodatkowe zajęcia z języka polskiego wykazano 59 uczniów; w 2018 r. finansowy standard A podziału subwencji wynosił 8.834,01 zł, a zadania szkolne SOB dla wagi P41 — dodatkowe zajęcia z języka polskiego wykazano 53 uczniów; w 2019 r. finansowy standard A podziału subwencji wynosił 9.082,1 zł, a w SOB dla wagi P44 — dodatkowe zajęcia z języka polskiego wykazano 51 uczniów. Kwoty obliczono dla liczby uczniów cudzoziemców odpowiednio: - 21 w 2017 r. - 28 w 2018 r. i 18 w 2019 r.

Wydatki⁸ na kształcenie uczniów przybywających z zagranicy w latach 2017-2019 (do końca października) wynosiły ogółem 47,7 tys. zł i dotyczyły tylko bezpłatnych dodatkowych zajęć z języka polskiego, w tym: w 2017 r. – 11,7 tys. zł, w 2018 r. – 22,3 tys. zł i w 2019 r. (do końca października) — 13,7 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 115-122, 129-134; tom II str. 1-13, 29-39, 405-434)

W arkuszach organizacji Szkoły przewidziano organizację dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego: w roku szkolnym 2017/2018 - w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla dwóch grup uczniów jednej z klas IV-V oraz w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla jednej grupy uczniów z klas VI-VII. W latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020 - w wymiarze dwóch godzin tygodniowo dla dwóch grup uczniów klas IV-VII. Zajęcia przewidziano do realizacji przez jednego nauczyciela (języka polskiego)⁹. Zadania te zostały zrealizowane w przewidzianym wymiarze godzin (potwierdzały to wpisy w dziennikach zajęć).

Przepis § 17 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw¹⁰ stanowi, że wymiar godzin dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego oraz ich tygodniowy rozkład ustala dyrektor szkoły w porozumieniu z organem prowadzącym. Dyrektor Szkoły w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 nie zawarł z organem prowadzącym Szkołę (Gminą Wołyń) porozumienia w sprawie wymiaru zajęć dodatkowych z języka polskiego, jak również ich tygodniowego rozkładu. Zajęcia te w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla poszczególnych grup uczniów zostały określone w arkuszach organizacji Szkoły, które zostały zatwierdzone przez organ prowadzący odpowiednio w dniach 25 maja 2017 r. i 29 maja 2018 r. Porozumienie takie zawarte zostało dopiero 30 sierpnia 2019 r. i w jego treści określono wymiar dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego na jedną godzinę tygodniowo dla dwóch grup uczniów. Wymiar ten, określony na jedną godzinę tygodniowo, określony został w arkuszu organizacji Szkoły zatwierdzonym wcześniej (w dniu 29 maja 2019 r.) przez organ prowadzący.

Dyrektor Szkoły w latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 co miesiąc przekazywała do Urzędu Gminy Wołyń zaktualizowane listy uczniów cudzoziemców kształcących się w SP.

(akta kontroli tom II str. 29-39, 40-71, 265, 375, 395-397)

W latach szkolnych 2017/2018–2019/2020 Dyrektor Szkoły nie zwracała się do Wójty Gminy Wołyń z wnioskami o przyznanie dodatkowych środków finansowych na realizację dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych z przedmiotów nauczania oraz zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli tom I str. 129-134, tom II str. 395-397)

1.2. W latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 do SP w Bezwoli przyjęto łącznie 40 dzieci cudzoziemców do 30 września każdego z tych lat szkolnych oraz pięcioro uczniów w trakcie trwania roku szkolnego. Decyzję o ich przyjęciu w trakcie roku szkolnego podejmował Dyrektor Szkoły, zgodnie z dyspozycją art. 130 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹¹. W roku szkolnym 2017/2018 przyjęto 27 dzieci, a 13 dzieci przyjęto w roku szkolnym 2019/2020. Miejscem

⁸ Wydatki ogółem w Szkole wg sprawozdania Rb – 28S wynosiły w 2017 r. 834,9 tys. zł, (plan 910,2 tys. zł); w roku 2018 — 950,2 tys. zł (plan 1 030,4 tys. zł) i w 2019 r. (do 31 października) — 956,4 tys. zł (plan na 2019 r. — 1 233,04 tys. zł).

⁹ W roku szkolnym 2017/2018 inny nauczyciel niż w kolejnych latach szkolnych.

¹⁰ Dz. U. poz. 1655, ze zm. Dalej: *rozporządzenie w sprawie kształcenia osób przybywających z zagranicy*.

¹¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, ze zm. Dalej: *ustawa Prawo oświatowe*.

zamieszkania wszystkich tych dzieci, przyjętych do Szkoły, był Ośrodek dla Cudzoziemców w Bezwoli.

Na początku roku szkolnego 2017/2018 i 2019/2020 do oddziału zerowego i oddziału klasy pierwszej przyjęto 14 dzieci, w tym dwanaścioro do oddziału „0” i dwoje do klasy I (dziewięcioro w roku szkolnym 2017/2018 oraz pięcioro w roku szkolnym 2019/2020), do oddziałów klas II–VIII przyjęto 26 dzieci cudzoziemców, w tym 17 dzieci w roku szkolnym 2017/2018 i dziewięcioro w roku szkolnym 2019/2020. W ww. przypadkach przyjęcia do Szkoły, zgłoszenie dziecka (pisemne) dokonane zostało przez rodziców.

Stwierdzono, że w 17 przypadkach spośród 40 badanych (42,5%), dotyczących przyjęć uczniów do klas II–VIII w roku szkolnym 2017/2018:

- przed przyjęciem ucznia nie przeprowadzono rozmowy kwalifikacyjnej i nie sporządzono żadnej dokumentacji z przyjmowania uczniów cudzoziemców;
- brak było dokumentów potwierdzających dotychczasową edukację dziecka, o których mowa w § 2 pkt 3 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób przybywających z zagranicy;
- w złożonych zgłoszeniach o przyjęcie dziecka do SP w Bezwoli nie podano danych dotyczących Tymczasowych Zaświadczeń Tożsamości Cudzoziemca.

W roku szkolnym 2019/2020 w dziewięciu przypadkach podstawą przyjęcia ucznia do Szkoły były rozmowy kwalifikacyjne, przeprowadzane przez dyrektora i nauczycieli, z których sporządzone zostały notatki. Rozmowy prowadzone były w języku rosyjskim, którym posługiwali się dyrektor i nauczyciele. W trakcie rozmowy weryfikowano m.in. oświadczenia składane przez rodziców dziecka, dotyczące liczby lat nauki poza granicami Polski. Zgłoszenia dotyczące przyjęcia dziecka do szkoły¹² podpisane zostały przez rodziców dzieci, którzy złożyli również oświadczenia o sumie lat nauki szkolnej. W żadnym przypadku nie złożono świadectwa, zaświadczenia lub innego dokumentu potwierdzającego uczęszczanie ucznia do szkoły za granicą.

(akta kontroli tom I str. 14-38, 60; tom II str. 395-397)

1.3. W roku szkolnym 2017/2018 poziom wiedzy i umiejętności uczniów cudzoziemców, rozpoczynających naukę w Szkole, nie był badany (17 przypadków przyjęcia uczniów do klas II–VIII). Rodzice dzieci nie składali oświadczeń o sumie lat nauki poza granicami kraju. Szkoła nie posiadała żadnych dokumentów, określających poziom wiedzy i umiejętności uczniów cudzoziemców przyjętych w ww. okresie. Uczniowie byli kwalifikowani do oddziałów klasowych na podstawie adnotacji dyrektora Szkoły na zgłoszeniu, określającej klasę szkoły podstawowej, do której kwalifikuje się ucznia. W roku szkolnym 2018/2019 do Szkoły nie byli przyjmowani uczniowie przybywający z zagranicy¹³.

W roku szkolnym 2019/2020 w rozmowach kwalifikacyjnych, przeprowadzanych z uczniami przybywającymi z zagranicy, sprawdzano m.in.: predyspozycje manualne dziecka, umiejętność liczenia, rozpoznawania oraz nazywania przedmiotów i rzeczy, a także weryfikowano możliwość rozumienia podstawowych wyrażeni i słów w języku polskim. Rozmowy z uczniem przeprowadzała komisja, składająca się, co najmniej z dwóch nauczycieli prowadzących zajęcia z różnych przedmiotów i Dyrektora szkoły. Rozmowy prowadzono w języku rosyjskim, a z rozmowy tej sporządzana była notatka (we wszystkich dziewięciu przypadkach).

(akta kontroli tom I str. 15-38, 129-149; tom II str. 201-208, 395-397)

¹² Wszystkie dzieci pochodziły z obwodu działania Szkoły.

¹³ W trakcie roku szkolnego 2017/2018 przyjęto dwóch uczniów cudzoziemców, którzy rozpoczęli naukę od 19.03.2018 r. i 17.09.2018 r. oraz opuścili Szkołę (pobyt nieznanym w dniach 01.10.2018 r. i 02.01.2019 r.).

W realizowanych w Szkole w latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 programach nauczania z języka polskiego, matematyki, historii, geografii, biologii nie wprowadzono modyfikacji w zakresie celów, zasad, kryteriów ocen dostosowujących je do poziomu wiedzy i umiejętności uczniów przybywających z zagranicy.

W programach nauczania określono zadania szczególne dotyczące m.in.: poznawania zwyczajów kulturowych krajów kolegów z klasy, tolerancji wobec różnych religii, szanowania tradycji innych narodów (klasa I), przedstawiania różnic kulturowych uczniów w klasie i szkole, szacunku dla symboli narodowych różnych państw (klasa II), kształtowania szacunku dla innego człowieka, wychowywania w duchu tolerancji wobec innych, szacunku dla tradycji innych kultur (klasa III), kształtowania postaw wiążących uczniów z nowym środowiskiem kulturowym i szkolnym w tym kształcenia poczucia szacunku dla tradycji narodowych, dorobku kulturowego, symboli narodowych Polski i krajów pochodzenia uczniów (klasa IV), rozwijania prawidłowych relacji społecznych (klasa V), poznawania historii innych państw (klasa VI), sposobów uczenia się szacunku i tolerancji (klasa VII), propagowania zachowań antydyskryminacyjnych ze względu na religię, pochodzenie, narodowość, tradycje i kulturę kraju, z którego pochodził uczeń.

W Szkole nie określono zasad prowadzenia diagnozy uczniów cudzoziemców w zakresie ich poziomu wiedzy i umiejętności, w tym także uregulowań dotyczących określenia metod i technik prowadzenia takiej diagnozy.

(akta kontroli tom I str. 54-59, 389-392, 437-442; tom II str. 266-298, 395-397)

Przedmiotowe systemy oceniania, opracowane dla programów nauczania z matematyki, biologii, geografii i historii, wprowadzały warunki i techniki pracy z uczniami w zakresie dostosowania wymagań dla uczniów przybywających z zagranicy i dotyczyły m. in.: stosowania pomocy polegającej na: wydłużeniu czasu przeznaczonego na ćwiczenia, powtarzaniu poleceń i upewnianiu się, czy zostały dobrze przez ucznia zrozumiane.

(akta kontroli tom I str. 389-392, 437-442; tom II str. 209-244)

W przypadku realizowanych w Szkole programów nauczania podjęto próby wprowadzenia pewnych modyfikacji. W programie dotyczącym nauczania biologii w roku szkolnym 2017/2018-2019/2020 (w klasach V-VIII szkoły podstawowej) dopisano, że program został dostosowany do uczniów cudzoziemskich (zmodyfikowany przez nauczycielkę SP program dopuszczony do użytku szkolnego). W treści ww. programu nie zostały sprecyzowane dla uczniów cudzoziemców cele, formy i metody pracy oraz wymagania edukacyjne. Do ww. programu wprowadzono dwa zapisy stwierdzające, że „Wymagania szczegółowe dotyczące niektórych treści z różnorodności życia oraz zagrożenia różnorodności biologicznej są dostosowane do cudzoziemców”. Poza tym zapisem nie określono żadnych innych elementów objętych modyfikacją.

(akta kontroli tom I str. 54-59, 389-442; tom II 395-397)

Przy realizacji programów nauczania z języka polskiego przy nauczaniu uczniów przybywających z zagranicy korzystano z opracowań i materiałów pomocniczych, które wykazano w planie nauczania języka polskiego.

(akta kontroli tom II str. 327-336; 365-374)

1.4. Organ prowadzący Szkołę nie zorganizował oddziału przygotowawczego dla dzieci niebędących obywatelami polskimi¹⁴. Dyrektor nie wniosowała do Wójta

¹⁴ Wójt Gminy Wołyń nie podjął decyzji o utworzeniu oddziału przygotowawczego w żadnej szkole na terenie gminy. W wyjaśnieniu Wójt Gminy Wołyń podał, że w świetle istniejącego stanu prawnego brak jest obligatoryjności zakładania oddziałów przygotowawczych, a Gmina nie występowała o dodatkowe środki z przeznaczeniem na ten cel.

Gminy o utworzenie oddziału przygotowawczego, uznając, że zgodnie z art. 165 ust. 11 ustawy Prawo oświatowe decyzję o utworzeniu oddziału przygotowawczego podejmuje organ prowadzący szkołę.

(akta kontroli tom I str. 129-134; tom II str. 245-259)

1.5. Statut SP w Bezwoli¹⁵ nie zawierał odrębnych regulacji, odnoszących się do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów cudzoziemców. Zgodnie z postanowieniami statutu pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest wszystkim uczniom, rodzicom i nauczycielom (§ 15 -16).

W Szkole nie przeprowadzono diagnoz w zakresie potrzeb uczniów przybywających z zagranicy, a tym samym nie dokumentowano ewentualnych potrzeb. Szkoła nie zatrudniała psychologa, pedagoga szkolnego ani nauczycieli specjalistów¹⁶. W okresie objętym kontrolą (z wyjątkiem roku szkolnego 2017/2018), w ramach zajęć z pomocy psychologiczno-pedagogicznej¹⁷, zgodnie z arkuszami organizacji, w Szkole realizowano (w ramach godzin do dyspozycji dyrektora) zajęcia rozwijające uzdolnienia: z matematyki, języka polskiego, czytelniczo-recytatorskie, przyrody, geografii, języka angielskiego. Oferta tych zajęć była skierowana do wszystkich uczniów Szkoły, uczestniczyli w nich także uczniowie cudzoziemcy (34 uczniów). W roku szkolnym 2018/2019 jedna grupa uczniów uczestniczących w zajęciach rozwijających z matematyki składała się wyłącznie z dzieci cudzoziemców (pięciu uczniów klasy trzeciej). W innych grupach z matematyki i innych przedmiotów (łącznie trzy grupy w 2018/2019 i pięć w 2019/2020) uczniowie cudzoziemcy byli częścią (w liczbie kilku osób odpowiednio 7 i 27) grupy uczniów składających się także z obywateli polskich.

W Szkole realizowano także zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zajęcia w roku szkolnym 2018/2019 zorganizowano z matematyki dla uczniów klasy VI (uczestniczyło w nich czterech uczniów cudzoziemskich) oraz z języka polskiego dla uczniów klasy VIII, w tym dla dwóch uczniów cudzoziemskich. W roku szkolnym 2019/2020 zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego obejmowały uczniów klasy V (uczestniczyło w nich sześciu uczniów cudzoziemskich) oraz uczniów klasy VIII (uczestniczyło w nich pięciu uczniów cudzoziemskich).

W przypadku zajęć rozwijających uzdolnienia rodzice dzieci wyrażali zgodę na udział dzieci w tego rodzaju zajęciach. Zajęcia te:

— z języka polskiego: w roku szkolnym 2018/2019 realizowano w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy 10 uczniów z klasy VIII, w tym jednego ucznia cudzoziemca; uczniów kwalifikowano na podstawie obserwacji i opinii nauczycieli oraz wniosków rodziców; w roku szkolnym 2019/2020 zajęcia te realizowano w wymiarze jednej godziny tygodniowo;

— z matematyki: w roku szkolnym 2018/2019 realizowano w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy siedmiu uczniów z klasy VI (w tym czterech uczniów cudzoziemców) oraz dla grupy pięciu uczniów cudzoziemców z klasy III; w roku szkolnym 2019/2020 zajęcia realizowano w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy pięciu uczniów z klasy V (w tym dwójga uczniów cudzoziemców) oraz zajęcia w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy 14 uczniów z klasy VIII, w tym

¹⁵ Statut Szkoły zatwierdzony uchwałą Rady Pedagogicznej w dniu 30 listopada 2017 r.

¹⁶ Gmina Wołyń jest organem prowadzącym dla sześciu szkół podstawowych, z których psycholog szkolny zatrudniony jest tylko w jednej szkole — Zespole Szkół w Wołyńcu.

¹⁷ Określonych w § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r. poz. 1591, ze zm.) . Dalej: *rozporządzenie w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej*.

sześciorga uczniów cudzoziemców; zajęć tych nie prowadzono w latach szkolnych 2017/2018;

— z przyrody: w roku szkolnym 2019/2020 zajęcia prowadzone były w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy sześciu uczniów z klasy VII, w tym trojga uczniów cudzoziemców; w latach szkolnych 2017/2018 i 2019/2020 w Szkole nie prowadzono zajęć tego rodzaju;

— z języka angielskiego: w roku szkolnym 2019/2020 prowadzone były w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy 14 uczniów z klasy VII, w tym sześciorga uczniów cudzoziemców; zwiększoną liczbę uczniów na ww. zajęciach nauczyciel prowadzący uzasadnił wnioskami rodziców oraz rozpoznaniem potrzeb;

— zajęcia rozwijające uzdolnienia czytelniczo-recytatorskie: prowadzone były w roku szkolnym 2018/2019 w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla grupy pięciu uczniów z klasy II, w tym dwojga uczniów cudzoziemców; w latach szkolnych 2017/2018 i 2019/2020 w Szkole nie prowadzono tego rodzaju zajęć.

Po zakończeniu roku szkolnego nie były sporządzane sprawozdania z udzielonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w ramach prowadzonych zajęć. Zajęcia zrealizowano w następującym wymiarze: z matematyki - rok szkolny 2018/2019 klasa VI - 16 godzin w okresie od dnia 4 lutego do 17 czerwca 2019 r., klasa III rok szkolny 2019/2020 - 6 godzin (od dnia 11 września do 11 października 2019 r.), z przyrody - rok szkolny 2019/2020 klasa VII - 9 godzin (od dnia 9 września do 18 listopada 2019 r.), z języka angielskiego - rok szkolny 2019/2020 klasa VIII - 11 godzin (od dnia 3 września do 12 listopada 2019 r.), z informatyki - rok szkolny 2019/2020 klasa III - 9 godzin (od dnia 4 września do 18 listopada 2019 r.).

W latach szkolnych objętych kontrolą w Szkole realizowano też, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół¹⁸, zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu: w roku szkolnym 2017/2018 - dla 12 uczniów cudzoziemców; w roku szkolnym 2018/2019 - dla 21 uczniów (dwie grupy uczniów z klasy VII - 11 i VIII - 10), w tym czterech cudzoziemców; w roku szkolnym 2019/2020 - dla 20 uczniów (dwie grupy uczniów z klasy VII - 6 i VIII - 14), w tym 11 cudzoziemców.

W okresie lat szkolnych 2017/2018-2019/2020 Szkoła nie organizowała zajęć specjalistycznych, warsztatów, porad i konsultacji oraz zajęć z zakresu zindywidualizowanej ścieżki kształcenia.

(akta kontroli tom I str. 81-85, 103, 334-388; tom II 29-39, 72-79, 337-364, 375, 383-394)

W ramach realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej Szkoła skierowała (18 stycznia 2018 r.) do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Radzynie Podlaskim wniosek o zdiagnozowanie ucznia cudzoziemca. Pomimo wyznaczenia terminu, rodzice dziecka nie zgłosili się do Poradni i badanie nie zostało przeprowadzone.

We wszystkich sprawach, związanych z kształceniem uczniów cudzoziemców, współpracowano z Urzędem ds. Cudzoziemców, m.in. wydając w okresie objętym kontrolą 18 opinii o uczniach uczęszczających do Szkoły, dotyczących poziomu ich umiejętności, osiągniętych wyników, zachowania. W związku z tym, że rodzice dzieci przybywających z zagranicy, którzy nie mieli uregulowanego statusu prawnego (oczekiwali na decyzję), nie mogli opuścić Ośrodka dla Uchodźców w Bezwoli, dyrektor Szkoły wystąpiła do Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców

¹⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 703. Rozporządzenie obowiązywało do 1 września 2019 r.

o wyrażenie zgody na przeprowadzenie spotkania z rodzicami uczniów cudzoziemców¹⁹.

(akta kontroli tom I str. 309-313, 445-446; tom II str. 306-326)

Szkoła zrealizowała dodatkowe bezpłatne zajęcia z języka polskiego w wymiarze jednej godziny tygodniowo. W roku szkolnym 2017/2018 zajęciami tymi objęto 21 uczniów cudzoziemców, których podzielono na dwie grupy (jedna grupa - uczniowie klas IV-V, druga - uczniowie klas VI-VII). Dla każdej z grup zajęcia realizowano w wymiarze jednej godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu zrealizowano 18 godzin zajęć dla 16 uczniów z klas IV-V²⁰ oraz 20 godzin dla czterech uczniów z klas VI-VII. W drugim półroczu zrealizowano 16 godzin zajęć dla 15 uczniów z klas IV-V oraz 13 godzin dla pięciu uczniów z klas VI-VII²¹.

W roku szkolnym 2018/2019 ww. zajęciami objęto 24 uczniów cudzoziemców, których podzielono na dwie grupy (jedna grupa - uczniowie klas IV-V, druga - uczniowie klas VI-VII). Dla każdej z grup zajęcia realizowano w wymiarze jednej godziny tygodniowo. Dla uczniów klas IV-V zrealizowano łącznie 17 godzin zajęć w pierwszym półroczu oraz 14 w drugim. W dzienniku zajęć wykazano 11 uczniów, z czego jeden z nich uczestniczył w zajęciach do końca września 2018 r., jeden do 10 stycznia 2019 r., a jeden zaczął uczestniczyć od stycznia. Dla uczniów klas VI-VII zrealizowano łącznie 18 godzin zajęć w pierwszym półroczu oraz 14 w drugim (w dzienniku wykazano 13 uczniów, z czego jeden nie uczestniczył w zajęciach od grudnia 2018 r., a dwóch zaczęło uczestniczyć od stycznia 2019 r.).

W roku szkolnym 2019/2020 zajęciami objęto 18 uczniów cudzoziemców, których podzielono na dwie grupy (jedna grupa - 10 uczniów z klas V-VI, druga - ośmiu uczniów z klas VII-VIII). Zajęcia odbywały się w dwóch grupach (klasa V-VI i klasy VII-VIII) w wymiarze jednej godziny tygodniowo. Do dnia 31 października 2019 r. dla obu grup uczniów zrealizowano po siedem godzin zajęć.

Kwalifikacja uczniów przybywających z zagranicy do ww. zajęć nie była sformalizowana ani dokumentowana. Zajęcia te były dokumentowane w dziennikach poszczególnych zajęć.

(akta kontroli tom I str. 44-51, 64-85, 103, 104-112, 113-114; tom II str. 375)

1.6. W wewnątrzszkolnym systemie oceniania nie zostały określone odrębne uregulowania dotyczące sposobu oceniania uczniów cudzoziemców.

W przedmiotowych zasadach oceniania z matematyki, biologii, geografii i historii wprowadzono w skali ocen szkolnych inne progi procentowe ocen w zależności od stopnia opanowania języka polskiego²².

(akta kontroli tom I str. 150-304, 389-392, 437-442, tom II str. 201-208, 209-244)

Ocenianie uczniów przybywających z zagranicy uwzględniono w przedmiotowych zasadach oceniania dotyczących:

— biologii - w wymaganiach z prac pisemnych, zastosowano skalę procentową; w zależności od stopnia opanowania języka określono odrębne zasady przeliczania punktów na ocenę (0-25% - ocena niedostateczna, 26%-45% - dopuszczająca, 46%-70% - dostateczna, 71%-86% - dobra, 87%-90% - bardzo dobra, 91%-100% - ocena celująca); wartości te zostały obniżone w stosunku do uczniów polskich o cztery punkty procentowe (dla uczniów polskich: 0-29% ocena niedostateczna,

¹⁹ Spotkanie odbyło się w dniu 6 listopada 2017 r. i uczestniczyło w nim sześciu nauczycieli Szkoły.

²⁰ Jeden uczeń brał udział w zajęciach do 12.02.2018 r.

²¹ Jeden uczeń zaczął uczestniczyć w zajęciach od 23.03.2018 r.

²² Skala ocen 90- 87% – bardzo dobry, 86–71% – dobry, 70–46% – dostateczny, 45–26% – dopuszczający, 25–0% niedostateczny.

30%-49% - dopuszczająca, 50%-73% - dostateczna, 74%-89% - dobra, 90%-100% - bardzo dobra, 100% - celująca);

— historii i geografii - dostosowano wymagania do potrzeb uczniów cudzoziemców (m.in. obniżono skalę ocen, tj. wprowadzono niższe procentowo odpowiedniki ocen dla uczniów cudzoziemców); przy ocenianiu uczniów mających obniżone kryteria oceniania stosowano zasady przeliczania punktów na ocenę (poniżej 19% - ocena niedostateczna, 20%-39% - dopuszczająca, 40%-54% - dostateczna, 55%-70% - dobra, 71%-90% - bardzo dobra, 91%-100% - celująca; skala „podstawowa” określała następujące wartości procentowe poniżej 30% - ocena niedostateczna, 31%-49% - dopuszczająca, 50%-74% - dostateczna, 75%-89% - dobra, 90%-95% - bardzo dobra, 96%-100% - celująca);

— języka polskiego - wprowadzono ogólny zapis, że w przypadku kartkówek, dyktand lub innych prac pisemnych w zakresie skali ocen dopuszczalne są inne wielkości w zależności od stopnia trudności pracy i innych czynników, np. stopnia znajomości języka polskiego u uczniów cudzoziemskich; w takim przypadku nauczyciel każdorazowo miał informować uczniów o sposobie oceniania i kryteriach ocen.

(akta kontroli tom II str. 209-244)

1.7. Egzamin ósmoklasisty przeprowadzono w roku szkolnym 2018/2019²³. Jeden uczeń cudzoziemiec skorzystał z dostosowań, o których mowa w części XV dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2018 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty i egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2018/2019, tj.: dostosowania arkuszy do potrzeb zdających egzamin ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki, przedłużenia czasu, zapewnienia możliwości korzystania ze słownika dwujęzycznego w wersji papierowej.

Rada Pedagogiczna w dniu 29 stycznia 2019 r. wskazała sposoby dostosowania warunków i formy przeprowadzenia egzaminu ósmoklasisty (ucznia cudzoziemca). Rodzice ucznia cudzoziemca zaakceptowali proponowane warunki i formy dostosowania. Uczeń cudzoziemiec, który przystąpił do egzaminu ósmoklasisty w 2019 r., rozpoczął naukę w Szkole w Bezwoli w dniu 2 stycznia 2019 r. Uchwałą z dnia 5 lutego 2019 r. Rada Pedagogiczna pozytywnie zaopiniowała wskazane sposoby dostosowania warunków przeprowadzenia egzaminu ósmoklasisty. Wniosek o dostosowanie złożony został przez wychowawcę klasy.

Rada Pedagogiczna przeprowadziła analizę wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego. Średnie wyniki uzyskane przez uczniów polskich z ww. przedmiotów wyniosły odpowiednio 54,6%, 22,6% i 43,7%. Przedstawione zostały wyniki egzaminu uzyskane przez ucznia cudzoziemca²⁴. Uczeń cudzoziemski nie ukończył szkoły podstawowej. Rada Pedagogiczna nie sformułowała wniosków z przeprowadzonej analizy wyników egzaminu.

(akta kontroli tom I str. 447-456; tom II str. 261)

1.8. W latach 2017–2019 żadna placówka dyplomatyczna oraz konsularna kraju pochodzenia dzieci cudzoziemców, działająca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również stowarzyszenia kulturalno-oświatowe określonej narodowości, nie występowały do SP w Bezwoli z inicjatywą zorganizowania nauki języka i kultury kraju pochodzenia dzieci cudzoziemców.

²³ Egzamin ósmoklasisty zdawało 10 uczniów Szkoły, w tym jeden uczeń cudzoziemiec z arkuszem dostosowawczym.

²⁴ Procentowe wyniki egzaminu ucznia cudzoziemskiego z przedmiotów egzaminacyjnych język polski 8%, język angielski 10%, matematyka 7%.

Szkoła nie była organizatorem żadnych imprez i wydarzeń, związanych z kulturą i historią kraju, z którego pochodzili uczniowie cudzoziemcy.

(akta kontroli tom II str. 395-397)

W roku szkolnym 2019/2020 w planach wychowawczych klas I-IV wprowadzono zagadnienia związane z poznawaniem zwyczajów kulturowych, tradycji oraz tańców uczniów cudzoziemców, symbolami narodowymi różnych państw oraz różnicami kulturowymi uczniów w klasie i szkole. W roku szkolnym 2019/2020 w planach wychowawczych, opracowanych dla klas V-VIII, zadania, związane z propagowaniem kultury krajów pochodzenia uczniów cudzoziemców, nie zostały uwzględnione w tematyce.

(akta kontroli tom II str. 266-298)

W latach szkolnych objętych kontrolą nie wystąpiły przypadki nietolerancji uczniów polskich wobec uczniów przybywających z zagranicy. Wystąpiły natomiast przypadki niewłaściwego zachowania uczniów cudzoziemców. W 2017 r. dyrektor Szkoły, w korespondencji prowadzonej z Urzędem ds. Cudzoziemców (Departamentem Pomocy Socjalnej) poinformował m.in. o trudnościach adaptacyjnych (bójki z kolegami z klasy, notoryczne spóźnianie się na lekcje) uczennicy pochodzenia czeczeńskiego.

(akta kontroli tom I str. 309-313)

1.9. Dyrektor nie badała potrzeb dotyczących doskonalenia zawodowego nauczycieli, wynikających z pracy z uczniami niebędącymi obywatelami polskimi. W planie uwzględniono tylko jeden wniosek nauczyciela związany z kształceniem uczniów cudzoziemców (studia podyplomowe w zakresie nauczania języka polskiego dla cudzoziemców). Opierając się na złożonych przez nauczycieli wnioskach, Dyrektor opracowała plany doskonalenia zawodowego nauczycieli w każdym roku objętym badaniem:

— w 2017 r. plan doskonalenia obejmował osiem różnych form doskonalenia zawodowego, żadna nie dotyczyła sprofilowanych form związanych z kształceniem uczniów cudzoziemców;

— w 2018 r. wyszczególniono 11 tematów; w ww. planie uwzględniony został wniosek dotyczący studiów podyplomowych w zakresie nauczania języka polskiego, jako obcego; wniosek złożył nauczyciel prowadzący zajęcia z języka polskiego; nauczyciel ten rozpoczął studia podyplomowe w 2018 r. (umowa zawarta 25 maja 2018 r.) i kontynuował w 2019 r.; według sprawozdania z wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na szkolenie zawodowe nauczycieli, koszty na ww. studia podyplomowe nie zostały rozliczone z wydatków na doskonalenie zawodowe; przyczyną było niezłożenie przez nauczyciela faktur;

— w 2019 r. w planie wyszczególniono dziewięć tematów, z których jeden dotyczył kontynuacji rozpoczętych w 2018 r. studiów podyplomowych z nauczania języka polskiego, jako obcego; do dnia zakończenia czynności kontrolnych nauczyciel nie złożył faktur rozliczeniowych za ww. studia.

W Szkole nie zostały opracowane wewnętrzne uregulowania dotyczące organizacji wewnętrznego szkolenia nauczycieli, w tym procedury w zakresie rozpoznania potrzeb doskonalenia nauczycieli.

Podstawą określenia potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli były:

— wnioski nauczycieli o dofinansowanie opłat i kosztów szkoleń, warsztatów, studiów podyplomowych; w obszarze związanym z kształceniem uczniów cudzoziemców złożono dwa wnioski w latach 2018 i 2019, które dotyczyły

kształcenia na studiach podyplomowych (w 2019 r. była to kontynuacja wniosku z poprzedniego roku);

— wyniki nadzoru pedagogicznego z lat poprzednich, w sprawozdaniu z roku szkolnego 2017/2018 w obszarze dotyczącym uczniów cudzoziemców sformułowano rekomendację (wynik ewaluacji) dotyczącą wypracowania form skuteczniejszej komunikacji między szkołą a rodzicami szczególnie z rodzicami uczniów cudzoziemców w obszarze związanym z kształceniem uczniów cudzoziemców.

W procesie kształcenia uczniów cudzoziemców w latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 uczestniczyło 20 nauczycieli, w tym sześciu nauczycieli zatrudnionych w Szkole na pełny etat.

Według przekazanej informacji w latach 2017-2019 Gmina Wołyń nie poniosła żadnych wydatków związanych z doskonaleniem zawodowym nauczycieli SP w Bezwoli prowadzących zajęcia z uczniami przybywającymi z zagranicy. Szkoła nie składała do organu prowadzącego wniosków o dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli w obszarze związanym z kształceniem uczniów cudzoziemców.

(akta kontroli tom I str. 61-63, tom II str. 156-162, 262-264, 299-302, 305-308, 400-401)

W planach doskonalenia zawodowego nauczycieli wyłącznie na rok szkolny 2016/2017 i 2018/2019 przewidziano doskonalenie zawodowe w obszarze dotyczącym kształcenia dzieci cudzoziemskich. W roku szkolnym 2016/2017 były to szkolenia z zakresu nauki języka polskiego, jako języka obcego, w którym planowano udział dwóch nauczycieli, a w roku szkolnym 2018/2019 studia podyplomowe z nauczania języka polskiego, jako obcego.

Według danych ze sprawozdań z wykonania planu wydatków budżetowych (Rb-28S) oraz na podstawie zaświadczeń z akt osobowych nauczycieli ustalono, że:

— w 2017 r. na doskonalenie zawodowe nauczycieli wydatkowano kwotę 3,9 tys. zł, z czego na szkolenia związane z kształceniem dzieci cudzoziemskich oraz dzieci obywateli polskich powracających z zagranicy nie wydatkowano żadnych kwot; w ww. roku w szkoleniach takich brało udział dwóch nauczycieli Szkoły, którzy uczestniczyli w kursie zorganizowanym przez Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli Oddział w Białej Podlaskiej pn. „Różnorodność językowa i kulturowa na lekcji – jak sobie z nią radzić” (12 godzin dydaktycznych), wydatki związane z przeprowadzeniem kursu zostały pokryte przez organizatorów;

— w 2018 r. na doskonalenie zawodowe nauczycieli wydatkowano kwotę 3,0 tys. zł, z czego na szkolenia związane z kształceniem dzieci cudzoziemskich oraz dzieci obywateli polskich powracających z zagranicy nie wydatkowano żadnych kwot; jeden nauczyciel rozpoczął studia podyplomowe sprofilowane na nauczanie języka polskiego, jako języka obcego (umowa z dnia 25 maja 2018 r.); do dnia zakończenia kontroli (5 grudnia 2019 r.) nauczyciel ten nie złożył faktur za kształcenie na studiach podyplomowych.

W sporządzonym sprawozdaniu z realizacji nadzoru pedagogicznego z lat 2017/2018 nie wykazano żadnych form doskonalenia zawodowego nauczycieli związanych z kształceniem uczniów cudzoziemców.

(akta kontroli tom II str. 156-162, 245-259, 303-305)

Realizując dyspozycję z § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 marca 2002 r.²⁵, Dyrektor Szkoły złożył do organu prowadzącego wnioski o dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli. Wnioski złożono w dniach 29 listopada 2016 r., 23 listopada 2017 r., 26 listopada 2018 r. odpowiednio na rok 2017, 2018 i 2019. W 2019 roku, zgodnie z dyspozycją § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2019 r. w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe²⁶, Dyrektor Szkoły złożyła w dniu 31 października 2019 r. do organu prowadzącego wnioski o dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli w 2020 r. W złożonych wnioskach zaplanowano kwoty (w rozdziale 80146) w wysokości 4 tys. zł na 2017 r., 5 tys. zł na 2018 r., 4,5 tys. zł na 2019 r. i 7,2 tys. zł na 2020 r.

(akta kontroli tom I str. 61-63, 305-308; tom II str. 139-150, 158-162, 245-259, 303-305)

1.10. W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 Dyrektor SP w Bezwoli sprawowała nadzór pedagogiczny w formach określonych w § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego²⁷.

W ramach nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2017/2018 zagadnieniami pierwszoplanowymi było analizowanie nabywania przez uczniów wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej. Tematyka obserwacji, ewaluacji²⁸ i kontroli była wyznaczana zgodnie z obszarami, związanymi regulacjami prawnymi oraz wyznaczonymi przez MEN priorytetami na rok szkolny 2017/2018. W opracowaniach tych nie odniesiono się do kwestii kształcenia dzieci cudzoziemców. Żadne z nich nie wskazywały na nadzór nad kształceniem uczniów pochodzących z zagranicy.

Przeprowadzono pięć obserwacji zajęć, w tym dwóch lekcji z przedmiotów obowiązkowych (język polski, wychowanie fizyczne), zajęć pozalekcyjnych (uroczystości okolicznościowe, akademie), spotkań z rodzicami (klasa III). Monitorowano prowadzenie dzienników lekcyjnych (8 dzienników; analizowano zapisy dziennika lekcyjnego każdej klasy), dzienników zajęć dodatkowych (3), dziennika zajęć biblioteki szkolnej (1).

W wyniku nadzoru pedagogicznego wypracowano jedną rekomendację w roku szkolnym 2017/2018, dotyczącą kształcenia uczniów cudzoziemców - „wypracować formy skuteczniejszej komunikacji między Szkołą a rodzicami uczniów cudzoziemskich”.

(akta kontroli tom II str. 139-150, 166-190, 191-200, 438-444)

W ramach nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2018/2019 priorytetowym zagadnieniem było zapewnienie bezpieczeństwa uczniów w szkole. W roku szkolnym 2018/2019 w Szkole w Bezwoli uczyło się 76 uczniów, w tym 38 uczniów cudzoziemców. W ww. okresie przeprowadzono jedną ewaluację, której przedmiotem było „Poczucie bezpieczeństwa uczniów w Szkole”.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków (Dz. U. Nr 46, poz. 430, ze zm.).

²⁶ Dz. U. poz. 1653.

²⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 1658, ze zm.

²⁸ Temat ewaluacji wewnętrznej „Nabywanie przez uczniów wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej”.

Przeprowadzono trzy obserwacje, w tym jedną uroczystości szkolnych (akademii z okazji 11 listopada), dwóch lekcji (edukacji wczesnoszkolnej i matematyki). Monitorowano prowadzenie dzienników lekcyjnych (8 dzienników) i dzienników zajęć dodatkowych (2).

W dokumentacji z form nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez Dyrektora nie wskazano żadnego ukierunkowania na obszar związany z kształceniem uczniów cudzoziemców.

(akta kontroli tom II str. 139-150, 191-200)

W roku szkolnym 2019/2020 priorytetowym zagadnieniem w ramach nadzoru było działanie, związane z wykształceniem umiejętności pracy w grupie oraz zasad poszanowania cudzej godności. Do dnia 31 października 2019 r. przeprowadzono jedną obserwację zajęć (język angielski). Monitorowano prowadzenie dzienników lekcyjnych (osiem dzienników).

Dokumentacja związana ze sprawowanym przez Dyrektora nadzorem pedagogicznym w kontrolowanym okresie, dotycząca m. in. planowania, ewaluacji, kontroli, obserwacji, wspomaganie i monitorowania, nie zawierała treści odnoszących się w sposób pośredni (treść dokumentów) lub bezpośredni (tematy i formy) do kwestii kształcenia dzieci cudzoziemców.

W badanym okresie właściwy terytorialnie kurator oświaty nie przeprowadził w Szkole ewaluacji lub kontroli w obszarze objętym kontrolą NIK.

(akta kontroli tom II str. 139-150, 166-190, 191-200, 337-358)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach szkolnych 2017/2018–2019/2020 dodatkowe bezpłatne zajęcia z języka polskiego realizowane były dla 63 dzieci cudzoziemców (w tym dla 21 w roku szkolnym 2017/2018, 24 w 2018/2019 i 18 w 2019/2020) w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla ucznia, co było niezgodne z wymiarem dwóch godzin, określonym w § 17 ust. 2 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób przybywających z zagranicy.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że wymiar dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego w latach szkolnych 2017/2018–2019/2020 ustalony został przez organ prowadzący na jedną godzinę lekcyjną tygodniowo w grupach dla drugiego etapu kształcenia. Z kolei w złożonych wyjaśnieniach Wójt Gminy wyjaśnił, że kwoty, wydatkowane w latach szkolnych 2017/2018–2019/2020 na prowadzenie przez nauczycieli języka polskiego zajęć dodatkowych, umożliwiły zrealizowanie tych zajęć w wymiarze dwóch godzin tygodniowo.

(akta kontroli tom I str. 81-112, 129-134)

2. W roku szkolnym 2017/2018 brak było dokumentacji potwierdzającej przyjęcie 17 uczniów cudzoziemców (spośród 40 badanych), zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie kształcenia osób przybywających z zagranicy. Brak było dokumentów potwierdzających dotychczasową edukację, o których mowa w § 2 pkt 3 ww. rozporządzenia, a także nie udokumentowano faktu przeprowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej, o której mowa w § 12 ust. 1, 3 i 4 ww. rozporządzenia.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że rekrutacja uczniów do szkoły odbywała się na podstawie art. 14 ust. 1 pkt. 2 ustawy Prawo oświatowe, zgodnie z zasadami powszechnej dostępności. Obwód szkolny Szkoły Podstawowej w Bezwoli obejmuje również teren Ośrodka dla Uchodźców, w związku, z czym Szkoła zobowiązana jest do zapewnienia możliwości spełniania obowiązku szkolnego wszystkim uczniom, którzy temu obowiązkowi podlegają. Ponadto podała, że kwalifikacji

do poszczególnych oddziałów dokonywał dyrektor oraz nauczyciele przedmiotów, z udziałem nauczycielki posiadającej kwalifikacje do nauczania języka rosyjskiego. Brane były pod uwagę zarówno poziom dojrzałości szkolnej ucznia, związany z jego dotychczasową nauką, jak również jego potencjał intelektualny. Rozpoznawany był również poziom wiedzy i umiejętności z poszczególnych przedmiotów obowiązkowych z wykorzystaniem specyficznych dla tych przedmiotów metod, form i technik. Celem kwalifikacji było przydzielenie ucznia do klasy, w której zdoła poradzić sobie z podwójną barierą: języka i materiału merytorycznego.

(akta kontroli tom I str. 14-53; tom II str. 201-208)

3. W roku szkolnym 2018/2019 w bazie danych SIO wykazano liczbę 28 uczniów korzystających z bezpłatnej dodatkowej nauki języka polskiego, podczas gdy faktycznie na zajęcia uczęszczało mniej o 4 uczniów. Liczba uczniów cudzoziemców faktycznie korzystających z bezpłatnej dodatkowej nauki języka polskiego nie została zweryfikowana i przekazana do SIO. Działanie takie naruszało art. 91 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej²⁹.

W złożonym wyjaśnieniu Dyrektor Szkoły podała, że do SIO przekazywano dane zgodnie z księgą uczniów według stanów na dzień 30 września i 30 marca każdego roku. Dane te przekazywano również do organu prowadzącego. Podała, że dane za 2019 r. zostaną zweryfikowane z księgą uczniów i przekazane do SIO.

(akta kontroli tom I str. 44-51, 115-122; tom II str. 405-437)

4. W okresie objętym kontrolą Szkoła nie przeprowadzała żadnych diagnoz dotyczących uczniów cudzoziemców, w zakresie ich indywidualnych możliwości oraz potrzeb intelektualnych i edukacyjnych. Objęcie ucznia z zagranicy, rozpoczynającego edukację w polskiej szkole, pomocą psychologiczno-pedagogiczną, powinno wynikać bezpośrednio z jego potencjalnych trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi, jak również ze zmianą środowiska, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą (§ 2 ust. 2 pkt 12 rozporządzenia w sprawie udzielania pomocy pedagogiczno-psychologicznej).

Dyrektor Szkoły podała, że w kierowanej przez nią jednostce nie byli zatrudnieni psycholog i pedagog. W funkcjonujących na terenie Gminy Wołyni sześciu szkołach zatrudniono jednego psychologa w Zespole Szkół w Wołyniu. Od 2016 r. wielokrotnie prowadziła rozmowy z psychologami, dotyczące ich zatrudnienia w Szkole w Bezwoli i zawsze spotykała się z odmową. W roku szkolnym 2019/2020 po powrocie z urlopu macierzyńskiego, w trakcie prowadzenia naboru nowych uczniów cudzoziemców do Szkoły, przeprowadziła rozmowy z nowymi uczniami, które miały na celu określenie poziomu ich umiejętności oraz praktycznej znajomości języka polskiego.

(akta kontroli tom I str.15-38, tom II str. 435-438)

5. W roku szkolnym 2018/2019 zajęcia rozwijające uzdolnienia z języka polskiego dla uczniów klasy VIII realizowano w grupie liczącej 10 uczniów, a w roku szkolnym 2019/2020 zajęcia rozwijające uzdolnienia z matematyki dla uczniów klasy VIII prowadzono w grupie liczącej 11 uczniów, zajęcia rozwijające z języka polskiego (klasa VII) oraz z języka angielskiego (klasa VIII) prowadzono w grupach liczących po 14 uczniów, co naruszało § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, który stanowi, że zajęcia rozwijające uzdolnienia organizuje się dla uczniów szczególnie

²⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1942.

uzdolnionych, przy czym liczba uczestników zajęć nie może przekraczać osiem osób.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że zajęcia zostały zaplanowane w arkuszach organizacji Szkoły w grupach o liczebności do ośmiu uczniów. Podstawą do zaplanowania ww. zajęć było przeprowadzenie rozpoznania poziomu umiejętności uczniów. W trakcie organizowania poszczególnych grup, dodatkowo wpłynęły wnioski rodziców dzieci z prośbą o uczestniczenie w tego typu zajęciach. Po uwzględnieniu tych wniosków liczebność grup wzrosła do 10 uczniów na języku polskim i 14 uczniów na zajęciach z matematyki. W związku z tym, że Gmina nie przekazała dodatkowych środków finansowych na zorganizowanie większej liczby grup, podjęto decyzję o objęciu tymi zajęciami wszystkich dzieci. Drugim elementem, który miał bezpośredni wpływ na liczebność grup, była zbyt mała kadra nauczycieli prowadzących zajęcia z języka polskiego i matematyki. Szkoła zatrudniała na pełnym etacie tylko sześciu nauczycieli w tym dwóch nauczycieli języka polskiego i dwóch nauczycieli matematyki. Ze względów praktycznych zajęcia dodatkowe mógł prowadzić tylko jeden nauczyciel.

(akta kontroli tom I str. 334-337, tom II str. 359-364)

6. W SP w Bezwoli programy wykorzystywane w nauczaniu języka polskiego, matematyki, geografii oraz biologii dzieci przybywających z zagranicy nie zostały zmodyfikowane pod względem umiejętności posługiwania się językiem polskim oraz z uwzględnieniem poziomu wiedzy i umiejętności uczniów cudzoziemców, co naruszało art. 22a ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³⁰, stanowiącego, że programy nauczania, o których mowa w ust. 1 i 3 powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, dla których są przeznaczone.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że według metodyki postępowania samodzielne tworzenie programów nauczania przez nauczyciela czy też grupę nauczycieli nie jest czynnością przypadkową, którą można zrealizować bez należytego przygotowania i natychmiast. Proces modyfikowania programów dla uczniów cudzoziemców przebiega w sposób rozciągnięty w czasie, podstawą zmian programu jest diagnoza oraz zakres modyfikacji w zależności od poziomu edukacji uczniów cudzoziemców.

Proces jest czasochłonny i pracochłonny, a w przypadku Szkoły, w której pracowało sześciu nauczycieli (w pełnym wymiarze czasu pracy; pozostali nauczyciele „dopełniali” pensum od 1 do 6 godzin lekcyjnych) wprowadzenie modyfikacji do programów nauczania było bardzo dużym obciążeniem dla nauczycieli. Drugim elementem, który bezpośrednio miał wpływ na niemodyfikowanie programów nauczania, była struktura narodowościowa dzieci przebywających z zagranicy. W latach 2016–2019 uczniowie przyjeżdżali głównie z Czeczenii, Rosji, Gruzji, Tadżykistanu i Kirgistanu, w związku z czym opracowanie i dostosowanie programów nauczania dla tak różnorodnej grupy uczniów było dość skomplikowane i czasem trudne do rozwiązania. Trzecim elementem była bardzo niska znajomość języka polskiego, a kolejną barierą było podejście tych dzieci do nauki i traktowanie kształcenia w Szkole, jako stanu przejściowego.

(akta kontroli tom I str. 389-392; tom II str. 201-208, 359-364)

³⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1481, ze zm.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Realizowanie dodatkowych zajęć z języka polskiego w wymiarze nie niższym niż dwie godziny tygodniowo.
2. Prawidłowe dokumentowanie postępowań w sprawie przyjmowania uczniów przybywających z zagranicy do Szkoły.
3. Przekazywanie do bazy danych SIO rzetelnych informacji o liczbie uczniów przybywających z zagranicy, uczęszczających na dodatkowe bezpłatne zajęcia z języka polskiego.
4. Zapewnienie uczniom przybywającym z zagranicy pomocy psychologiczno-pedagogicznej na podstawie zdiagnozowanych potrzeb psychofizycznych.
5. Przestrzeganie limitu liczebności grupy w przypadku organizacji zajęć rozwijających uzdolnienia.
6. Podjęcie działań zmierzających do dostosowania programów nauczania z języka polskiego i innych przedmiotów obowiązkowych do rozpoznanego poziomu wiedzy i umiejętności uczniów cudzoziemców.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, 31 grudnia 2019 r.

Kontroler
Artur Bokiniec
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

..... (-)

Podpis

..... (-)

Podpis